

Соймова виборча реформа.

На онодішнім засіданні польського кола соймового виголосив промову на місник д.р. Божинський, з якої наводимо отсю найважливішу частину:

Найважливіший заміт піднесений проти ухвалених комісією засад виборчої реформи, містить ся в тім, що виборча реформа ухвалена на підставі тих основ впровадила би до нашого краю народний сепаратизм і довела би до зручення его східної часті. Пригляньмо ся сему замітові, розважмо его спокійно і безпристрастно. Звольте, панове, застановити ся над ним на правду і виробити собі про него свій власний погляд.

В тій цілі позволю собі піддати під розвагу гадку, до якої я дійшов, беручи від кількох літ участь у всіх переговорах що до виборчої реформи і вислухавши всіх аргументів „за“ і „проти“.

Обов'язуючої нині виборчої реформи не ухвалив галицький сойм, лише надано єї краєви патентом з 1861. року. В сільській курії округи є одномандатові, на кожний повіт припадає по однім мандаті, вибори є посередні і явні. Поляки і Русини голосують разом, вислід виборів є непевний і залежить від ріжних політичних обставин і відносин. Бувало веже, що зі східних повітів, в котрих мали перевагу Русини, вибрано майже всюди руских послів і сойм числив їх поверх сорок. Пізніше обставини змінили ся. З новітв східної Галичини виходили послами Поляки, не раз в так значнім числі, що число руских послів спадало до кільканайдцятьох. З часом однак відносини почали змінити ся. Культурний рівень сільського люду підносив ся, національна свідомість росла не лише у Поляків, але й у Русинів, одні і другі організували ся під оглядом політичним. Тепер в 47 повітів східної Галичини маємо 26 польських послів а 21 руских. Що найближші вибори на случай, коли би відбули ся на підставі теперішньої ординації, віддадуть більшу часть мандатів в руки Русинів, про те хіба ніхто не сумніває ся, бачучи, як они від останних виборів скрилили ся. Коли би та ординація остала ся, то ми мали би до діла із отсими подіями:

1) Що число польських послів, котрі осягнуть в сільській курії мандат, є зовсім не певне і радше зменшить ся, як збільшить ся;

2) що в цілі одержання сего числа мандатів мусить звести ся найзавзятіша національна борба. Кождохасна така борба є страшним лихом, бо підриває сили Поляків і Русинів, котрі без такої виборчої борби, періодично повтаряючої ся, могли би так успішно звернути ся до піднесення краю під оглядом економічним і просвітним. Кожний предсідник повітової ради меві то признаєть, що спільна праця Поляків і Русинів в автономічних інституціях усуває упередження, лагодить противности, а навіть з „гайдамаків“ котрі ввійшли до повітової ради, робить не раз підпору предсідника. Однак ті всі добрі овочі автономічної праці перериває нагло борба народностей, до котрої що шість літ дають товчок соймові вибори, оперті на нинішній ординації. Нищать она під впливом агітаторів все, що зробило ся для згоди народів і супокою, а культурний рівень звиває ся в творюче атмосферу ненависти у всіх відносинах.

3) Мимо сего вислід виборів є завжди такий, що там де в сій борбі програли Русини, не мають послом Русина, але там, де там де програли Поляки, не мають послом Поляка і виходять з борби звехочені і огірчені.

У величезних областях краю на полудні і на півночі польський нарід розкинений по ріжних громадах не має і не мав би свого заступника, до котрого у своїх справах і потребах народних з цілим довірем міг би звернути ся.

Ті три важкі відемні сторони нинішньої виборчої ординації спричинили, що зміна сеї ординації стала ся konieczною не лише з оглядом на бажаня і натиск зі сторони Русинів, але також з оглядом на живненний інтерес Поляків. Є она в тій точці жаданем визначно польським, котре годить ся навіть деякими жертвами окупити.

З початку здавало ся, що способом розвязки сего питання буде заведене в цілій східній Галичині двомандатових округів з ре-

презентацією більшости і меншости. Однак по близшій розвазі ми прийшли до пересвідчення, що ся виборча система є доброю розвязкою питання лише в тих округах, в котрих польське населенє становить так значний процент, що голосуючи на Поляка, має вигляд перевести его і то без борби з Русинами, котрі свої голоси зберуть на свого кандидата. Там однак і в тих численних повітах, де процент Поляків є значно менший, там на случай заведеня двомандатових округів, оба мандати припадуть Русинам, але Поляки наражені є на покусу, щоби таки свого кандидата противставити, всіма силами его поспирати і часть руских голосів ему здвати, що очевидно викликає сейчас величезні пристрасти зі сторони Русинів, заострює борбу, а не відносять успіхів. На величезних областях краю польське населенє при сій системі не мало би свого посла-Поляка.

Для того ми рішили ся вкінці цілі замішаною системою: в повітах, в котрих процент польського населеня є більший і вибір Поляка забезпечений, завести двомандатові округи із заступством національної меншости, а там де процент польського населеня на се не вистарчає, вилучити се польське населенє в рускої більшости і утворити для сего польського населеня окремі польські одномандатові округи. Ся виборча система мішана запевнює Полякам всякі користи. Усуває виборчу борбу в Русинами, забезпечує Полякам (як також і Русинам) точно означене число мандатів, в наслідок чого найменша жмінка Поляків в рускім селі буде голосувати на посла-Поляка і буде мати Поляка послом.

Висше головне жерело національної ненависти. Лиш сей, для котрого політичною ціллю є національна борба, хто для сеї борби хоче марнувати культурні і економічні сили свого народа, хто готов є край удержувати в безнастаннім розгорянню, посуваючи ся до простуків і заколоту прилюдного супокою, лиш сей може з тою виборчою системою, на яку комісія вкінці згодила ся, бороти ся як системою що розділює народи. Щож більше ділять народи, чи система окремого голосуваня, чи спільне голосуванє получене з братовийчою борбою?

Противники сепаратизму в голосуваню зі сільської курії до сойму, давна річ, бажать однак сю систему окремого голосуваня на основі сего самого закона завести при виборках в курії сільських громад до повітових рад. Нема єї до сего часу. Виборці Поляки і Русини голосують разом. Справа виборів до повітових рад при нагоді виборчої реформи має вийти до краєвого статута, випадково, щоби повітові ради забезпечити кваліфікованою більшостию голосів, в новім соймі дуже демократичнім, перед занатто швидким зреформованем з сторони чотирнадцятирічного голосуваня. З початку згодили ся польські сторонники на се, щоби в краєвім статуті забезпечити цілий нинішній склад повітової ради і виборчу систему до неї. Не годили ся на неї Русини. Прийшло до звисних подій на однім з попередних засідань комісії виборчої реформи, на котрім навіть польські сторонники в сій справі на жаль, розійшли ся.

При тяжкій праці вдало ся річ знова залпати. Польська більшість згодила ся на се, щоби забезпечити в краєвім статуті не всі подрібні постанови про склад і вибори до повітової ради, лише найважливіші точки, а Русини під великим натиском на се вкінці згодили ся.

Коли однак прийшла ся справа під наряду комісії, появило ся з польської сторони жаданє, щоби скористати з сеї нагоди і ухвалити постанову, що при виборках зі сільської курії до повітових рад, обов'язувати буде на случай зміни закона заступство національних меншостей. Справа видала ся дуже примамливою, однак по близшій застанові лишили ся поважні сумніви, чи така основа вийшла би в хосен Поляків, чи в хосен Русинів, тим більше, що Русини не поминали би сеї нагоди, хоби зажадати заступства меншости також в курії міст і місточок. Не було лише матеріалу з поодиноких рад, до зрілого розслідження і рішеня сего питання, сумнівав ся навіть посол Гломбінський і поставив внесенє сего змісту, щоби в статуті вдволити ся сею постановою, що тої справи не пересуджує ся. На сей внесок, о скільки собі можу пригадати, всі польські сторонники згодили ся, а також і Русини на се пристали. Справа заступства національних

меншостей у виборках в сільській курії до повітових рад остала проте в завішеня аж до сего часу, коли будучий сойм займе ся реформою закона про повітові ради. Однак з того виходить, як безосновним є заміт, наче би в предложеній до статуту о повітових рада постанові заведено щонебудь, що мало би ціку сепаратизму і шкодило польськості. Тим менше сего рода заміт може бути звернений проти сеї компромісової основи, котра постановляє, що членів краєвого Виділу і соймових комісії Поляків вибирають окремо Поляки а Русинів — Русини.

Названо се і окликано утворенем в соймі „національних курій“, щоби створити клич до агітації у ширших верствах нерозуміючих зовсім справи. Єство курії в повнім того слова значеню полягає на тім, що кожда курія, се є часть парламенту, має признаєть себе право veto у всіх, або принайменше в певних справах, що без згоди всіх курій закон не може перейти. Такі курії були в ріжних репрезентативних тілах в минувшій і є ще нині. Куріями є властиво палата низпа і палата виспа у віденськім парламенті. Курії народні, народостні, а принайменше їх початок створили би ми в нашім соймі, коли би ми постановили, що зміна постанов краєвого статута всіх або денекотрих може бути переведена лише тоді, если згодить ся на неї окремо більшість руских послів. Про щось подібного в предлогах нема зовсім бєсіді.

Постачова, що як Поляки так і Русини окремо будуть в соймі вибирати членів краєвого Виділу і комісії, подиктована є передовсім інтересом Поляків. Підчас дискусії зазначувано боязнь, що в новім соймі польські сторонники, а передовсім людове може в деяких справах лучити ся з Русинами проти прочих Поляків, проти послів консервативних і демократичних, котрі вийдуть з ценсурової класи міст, радикальні проти уміркованих. Хто сего боїть ся а годить ся на то, що число Русинів в новім соймі буде вносити 62, хоч би навіть 60, сей ає повинен годити ся на вибір членів краєвого Виділу з повного сойму, сей не повинен польським сторонникам на першій засіданю нововибраного сойму давати спокуси, що одно або друге з них шукати буде злучи з Русинами і при їх помочи проти прочих польських сторонників з повного сойму переведе вибір таких членів кр. виділу і таких членів соймових комісій, на яких в Русинами згодить ся. Не повинні і не можуть до сего допустити передовсім консерватисти, бо така коаліція з певністю проти них була би звернена.

Если Русини домагають ся, щоби самі вибирали членів краєвого виділу і соймових комісій, то відіграє в тім певна амбіція народна, котру годить ся пошанувати, то відіграє в тім ролу страх, що Поляки одних Русинів будуть пускати на других.

Зазначено, що Русини будуть вибирати до Виділу і до комісії найбільше вовнячих послів, а річево нездатних до сповнюваня трудних задач. Ся боязнь зовсім нічим не поперта, бо тяжко вносити, щоби Русини поступали проти власного добра, щоби вибирали людий нездатних до оборони своїх справ. Впрочім маємо свѣжий примір, що при останних виборках до краєвого Виділу Русини предклали одного з найспосібніших і найповажніших з поміж себе, Олесницького, а Поляки спротивили ся сему і вибрали Кивелюка по тяжкій борбі, бо деякі з поміж Поляків хотіли конечно вибрати русофіла, якого називають „старорусином“.

Вибачте, панове, що я на основі мого досвѣду зовсім втратив віру в єствоване т. зв. старорусинів. І мені здавало ся, що є межі консервативними Русинами такі, що хочуть бути Русинами, а не в Москалями, а які від т. зв. Українців ріжнять ся лише тим, що є консервативними. Я надіяв ся, що попереючи таких, поможу їм до того, що зорганізують ся і стануть в краю поважним політичним чинником. Ті мої надії виявили ся простою улудою. Відчислити ту належить тих консерватистів, котрі яко т. зв. християнсько-єспільні признають ся прямо до Українців. Решта консерватистів розділила ся нині ярко. Одні, як посол Король, почувуючи ся Русинами, приступили до Українців і йдуть разом з ними, другі, котрі признають народну єдність з Москалями, виступають в прилюднім житю, або стоять в ті-

ни, але о скільки виступають прилюдно, то належать до російського табору, що ширять в Галичині російську і православу агітацію. Їх орган „Галичанин“ в апотеозованю Росії і схізми не раз перевищає „Прикарпатську Русь“ Дудикевича.

Ту агітацію я уважаю небезпечнішою, чим яку небусть радикальну агітацію Українців, бо коли ся останна може в часом злагідити і устати, то перша прямо загрожує нашому краєви і державі, нашій народности і релігії. Єсть заслугою нашої історії, що ми не дали Русинам потонуту в російськім морі і тій традиції ми повинні остати вірними, а я русофілство в нашім краю побороваємо віцепредсідник кр. Ради шк. і побороваємо як намісник, бо оно є небезпечно для держави, побороваємо як Поляк, вірний польській історичній традиції.

Если отже є Поляки, які бажать, щоби членів краєвого Виділу, Русинів, вибарав загал сойму, зглядно загал сільської курії, то яка думка їм в тім присвѣчує? Если хочуть перехлювати важку на бік уміркованих Русинів, то їх дорога є злишна, бо подражняючи почутє власного достоїнства Русинів, утрудняють там чинном поміж нами природну прояву скріпленя уміреного напрямю. Такий напрям може і мусить видобути ся посеред Русинів лише в часом, ако овоч природного їх дозріваня. Єслиж є межі Поляками такі, що жадають спільного вибору на то, щоби вибрати до Виділу зглядно до комісії також русофілів, які ховають ся під плащиком „старорусинів“, то поступаючи так, ділають проти польської справи і польської традиції, ділають по думці засади divide et impera, котра не є ані етичною, ані поправді політичною. Я до тої засади не можу прихилити ся.

Просимо домагати ся „Руслана“ по всіх реставраціях, каварнях, торговлях і приведнувати нам нових передплатників в кругах своїх знакомих.

Просвітний рух в Рудеччині.

З Рудок пишуть нам:

Дня 30. марца с. р. відбуло ся в Рудках отворене читальні „Просвіти“, яке почало ся о 5. год. по полудни в „Народній Домі“. Збори отворив п. Іван Роздольський і на его предлогу збори вибрани головою зборів місцевого пароха о. Романа Стецьова. О. Стецьов подякував за вибір і заявив свою радість, — хоть, як зазначив належить до „вищої парафії“, себто до „твердої“ партії — що між ополяченим міщанством зринає своя читальня, якій може доведе ся викликати між заблудшими нове жатє.

По нім повитав збори о. Юрій Кміт як заступник голови філії „Просвіти“ в Рудках; висказав також щирий привіт від читальні „Просвіти“ в Чайковичах; подав значіне читалені і їх завданє взагалі для народного розвитку, а опісля вказав на важну роль новозаснованої читальні, яку она має сповнити між приславшим, збаламученим, використаним і упослідженим рудецким міщанством. Опісля яркими словами змалював всепольську роботу на рудецкій землі о. Михайло Наклович, адміністратор з Хішевич та закликав до пильної, невтомної роботи, аби по зможі відзискати се, що втраченє і поробити нові здобутки.

Промовляли ще п. Юрій Жмур і п. Микола Рогуцький. Всі бесідники висловлювали свою радість, що і між рудецким міщанством є прокидає ся нове жите та закликали виділи до успішної роботи. Збори відбули ся вельми поважно. Учасники відспівали народний гимн і розійшли ся велично настроєні і покріплені на дує.

Дня 20. марца відбули ся в Гошанах загальні збори читальні „Просвіти“, на яких явили ся члени виділу філії „Просвіти“ в Рудках: о. Айталь Ковальський, о. Юрій Кміт, п. Клим Жмур і п. Михайло Пелипчак. Історія сих зборів така: 7. марца устроїв в Гошанах о. Юрій Кміт віче за виборчою реформою до сойму і за українським університетом у Львові; по вічу провіряв стан місцевої читальні і знайшов її у повнім занепаді. Загальні збори не відбували ся від двох літ, ніяких сходин у читальні не було, засіданя виділу теж ні, між виділовими настали процеси. Деякі з вічевиків жалували ся на сї від-

носиви перед о. Кмітом. Сей приобіцяв їм, що поробить усе потрібне, аби покликати читальню до життя. О. Кміт здав справу на засіданню виділу філії, який ухвалив скликати загальні збори читальні в Гошанах і призначив, хто в виділових має туди поїхати. Голова о. декан Аїталь Ковальський відніс ся письменно до місцевого пароха о. Казимира Гермака, аби зволив в церкві заповісти збори читальні.

Збори були вельми численні. Учасники вислухали з великим інтересом гарних промов, гарних просвітних рефератів, які виголосили делегати рудецької філії; по рефератах розвинула ся жива, широка дискусія про місцеві відносини, про причини занепаду читальні, все належно освітлене і подано вказівки новому виділові, що має робити, аби не прийшло до давнього. Члени філії обіцяли також свою підмогу в роботі читальні.

О. А. Ковальський і п. Кл. Жмур їдвали в лютий до Ванькович, аби збудити тамошню читальню з просяни. Та там відай слабші вигляди на поправу, а се головню з того боку, що трохи за далеко віддалена від осідку філії. Сей читальні повинен припильнувати тепер о. С. Онішкевич, бо она близько его нової парафії, Купнович.

З Чайкович внесено подане на засноване другої читальні „Просвіта“ в рустикальній часті села.

Д.

Чорногора бундючить ся!

Англійський адмірал, який є найстарший рангою і проводить міжнародною флотюю на чорногорських водах надіслав, датовану в Катаро 5. с. м. телеграму до чорногорського предсідника міністрів з повідомленням про приїзд флоту і звіванем, щоби Чорногора сповнила домагане великодержав.

Чорногорський предсідник міністрів відповів вчора в такий спосіб: Дуже жалую, що міжнародна флотя зібрала ся на чорногорських водах, щоби зробити на Чорногору натиск, щоби она покинула облогу Сходри і воєнні ділани на областях будучої Альбанії. Чорногора вяснила своє становище ще 2. цвітня в поті, яку доручено представникам великодержав і повтаряє сю заяву тепер адміралови. Мимо натиску в виді міжнародної флоту Чорногора не може змінити свого становища, приміненого до вимог війни, яка веде ся між Балканськими державами а Туреччиною, а також до засади неутральности, оголошеної великодержавами в хвилі вибуху війни; сю засаду нарушує на шкоду Чорногори приява міжнародної флоту на чорногорських водах.

Аг. Стефанього довідув ся, що після приїзду англійського воєнного корабля „Король Едвард VIII.“ і французького кружляка „Едгар Кінет“ на чорногорські води, відбула ся під проводом англійського віцеадмірала, який обіймає головний провід над зєдиненими міжнародними силами, перша нарада вождів кораблів ріжних народностей. На основі сеї наради виславо дещу до чорногорського правительства в звіванем до пошачованя однодушности рішеня великодержав і домаганем скорої відповіді.

Дописець „N. Fr. Presse“ доносить, що король Микита був оводі в Антіварі і з порту глядів на міжнародну флотю. До неї прилучив ся також новоприбувший англійський кружляк „Дормут“.

Останні дні Сходри.

„Alban. Korresp.“ звіщає з Антіварі: В останних трох днях наступи на Сходру були нечувано сильні. Найбільше кривава була борба під Тарабошем. Король Микита видав приказ, щоби се становище здобуто за всяку ціну. Супроти сего уформував полковник Пляменац, один з найхоробріших офіцерів штабу ген. Мартіновича відділ, зложений з 600 людей, який сейчас поспішив здобувати Тарабош. Сему відділові, названому „баталіоном смертї“, удало ся прорезьтись через два ряди кільчастих дротів і зблизити ся до турецького війска. Прийшло до бою грудь о грудь; майже цілий відділ Пляменаца поляг, сам полковник помер від ворожої кулі. Турецька артилерія на Тарабошу сіяла прямо в рядах обля-

гаючих смерть. До Цетинїї і Подгориці відійшли великі висилки рапених а много трупів і рапених лежить ще під здобутими становищами. Союзники усталили нові гармати і вичікують сербської помочи. У вторник (нині) буде оновлений генеральний наступ.

Однодушна Европа.

„Nordd. Allg. Ztg.“ пише: Без огляду на всесторонній договір європейської дипломатії, Чорногора й дальше працює над овладдою Сходри. Супроти неузглядненя дипломатичних порад міжнародна ескадра переводить тепер блокаду чорногорського побережа. Згода всіх великодержав на сей крок і згідне его переведенне доказує, що Европа треває в однодушности що до переведеня постанови рішеня, що Сходра має полишити ся при Альбанії. В Петербурзі, в п'ятницю із компетентної сторони заявлено представникам думи, що Чорногора не одержить Сходри.

Просимо відновити передплату.

НОВИНКИ.

— Календар. В середу: руско-кат.: Матрини; римо-кат.: Марії. — В четвер: руско-кат.: Іларіона; римо-кат.: Езехіїла.

— Загальні збори тов. а „Просвіта“ відбувають ся нині при великим числі учасників в тісній салі „Сокола“. Проводить голова „Просвіти“ радник Іван Кивелик, якого збори вибрали знова головою Товариства. Відрадне, що в більшости селяни забирають голос, говорять інтересно і подають вказівки до роботи виділу. Ширший звіт подамо в сих днях.

— Державна рада. „Montagsrevue“ доносить, що предсідник міністрів наміряє скликати палату послів з початком мая, а се з оглядом на довше протягнене сесії галицького сейму. Отже тимчасом відложать знова парламентарну полагоду фінансового начерку. Ухваленя его можна надіятися з початком червця, але податкові постанови будуть обв'язувати взад від 1. січня 1913.

— Шевченкові вечериці в академічній гімназії у Львові відбули ся минулої суботи, дня 5. с. м., в салі „Народного Дому“. З рана о 10. год. того дня був концерт для молодежи, а вечером о 6. год. для ширшої публіки. Під оглядом артистичної вартости був рішаючий вечірній успіх, тому пічнемо від вечірнього концерту. Програма що до порядку поодиноких точок була в часті змінена, тому перейдемо їх в такий порядку, в яким їх виведено. Насамперед було знамените під оглядом форми і змісту вступне слово уч. VII. кл. І. Рудницького про значінє Шевченка і сюжет на характер его творчости в порівнанню в иншими великими слова європейських народів (Шекспіром, Молієром і т. д.). Треба сказати, що публіка і товариші могли лиш бути вдячні за се вступне слово, виголошене поетичною мовою і з якимсь красноріччям і милим спокоєм. На салі відразу настав сьвятоточний, поважний настрій, який перетривав аж до кінця. По вступнім слові мужеский хор в супроводі фортеп'яну відспівав „Могилу“ Грінченка-Стеценка. Композицій Стеценка запродуковано ввагалі 4. Найкрасше випала згадана, яка є навівана сумом степу і могил, тах мовчазних свідків бувальщини. Відтак віддеклямував уч. II. кл. М. Ганас Шевченкового „Івана Підкову“. Деклямував сьміло і певно. З черги виступила мішана оркестра і дуже гарно відіграла увертуру до опери Bellini-ого „Norma“. Дірігент оркестри, уч. VII. кл. Р. Рубінгер, здобув собі симпатію і признанє всіх за свою совісну працю та інтелігентне і артивстичне дірігване, як навіть виражались знавці. Відтак слідувало барітонове сольо уч. VIII. кл. Б. Балешти: Шевченко-Степовий „Ізза гаю сонце сходить“. Сеї композиції не можна уважати дуже щасливою, а так само її вибору. Сольо на тему „співаня сліз любови в білих, ясних рук“, відспіване на „bis“, було вправді гарне і повне любовного захвату, але може менше відповідало поважному настроєви і не гармонізувало як слід з попереднім. Фантазію на мішану оркестру Артемовського „Запорожець за Дунаєм“ виконано гарно, так що приємно слухало ся сих, певно в значній часті знаних, своєрідних мелодій і мотивів. Купального

хору Н. Вахнянина на міш. хор в супр. форт. хвалити не треба; вистане сказати, що і его виконано гарно. Уч. VII. кл. М. Терливець віддеклямував тепер Шевченкове „Посланіє“. Ідеальніше зрозумінє духа поеми і її відданє ледви чи може бути. Слухачі перенесли ся зовсім в сьвіт ідей, мрії і думок Шевченка, які ворушили его душу, его утішений дух, здавало ся, ватав на салі і промовляв до нас позамогильним голосом, спокійно і з любовю, хоч в наболілого серця. Відомі драстичні слова, які виривають ся Шевченкови з надміру обуреня, при таким умілім відданю поеми не могли разити, так само як не будуть они разити нікого, хто знає душу поета, що терпів і мучив ся ціле житє. Одним словом слухачи сеї знаменитої деклямації, не можна було позбутись думки, що Шевченко дійсно безсмертний, скоро его так розуміє і з кожним роком що раз то більше шанує молодіж, сеї цьвіт і надія народу. По „Посланію“ наступив „Прометей“ Коваленка-Стеценка, муж. хор в супр. форт., а відтак тердет Грінченка-Стеценка „Вночі на могилі“, відспіваний уміло згаданим вже учеником Балештою, уч. VII. кл. В. Моракон і уч. VIII. кл. В. Шкварком. З композиції побіч якихсь далеких відгуків давної бувальщини, пробиває ся також якась схожість з налівом церковних пісень, если вільно се говорити ляхови на полі музики. З п'яти коротких пісень, які відспівав муж. хор з музики Ласенка до Кобзаря, слабше випали перші дві, „Вітер в гаї нагнає“ і „Барвінок цьвів“, гарно натомість „Була колись Гандзя“, „Не дивуйте ся дівчата“ і „Од села до села“. Передостанною точкою було скрипкове сольо уч. VII. кл. О. Бориса, а іменно Ch. Beriot-a „Concerto Nr. IX. (A mol)“, а останною був „Заповіт“ Шевченка-Стеценка, почім відспівано „Ще не вмерла Україна“, і вдоволеня публіка розійшла ся.

Належить ще згадати, що хорами уміло дірігував уч. VII. кл. Гр. Терлецький, а знаменитим аккомпаніатором був, як все, о. радник Туркевич, хотая аккомпанімент обняв щойно в останній хвилі замість перешкодженого проф. Б. Вахнянина. Програма була дещо за велика мимо того що одна точка відпала. Не було також ніякої перерви. Саля „Народного Дому“ була повна. Між запрошеними гостями був також п. радник Двора Барвінський.

Ще окремо належить згадати про ранішній, а властиво передполудневий концерт. Сей концерт був призначений виключно для молодежи, яка явила ся під проводом професорів, а крім того до звеличання сьвята причинили ся своєю присутностю п. президент кр. Ради шк. др. Дембовський і п. радник Майхрович. Оба гості були вдоволені, а президент, котрий впрочім мусів вийти скорше, висловив ся з великим признанем про згадане вже вступне слово. Впрочім ранішнє сьвято відбуло ся після тої самої програми, що вечером; відпала лиш деклямація „Посланіє“. Зате було закінчене, на яке зложилась промова проф. д-ра Гордінського. Промова була коротка, а мимо того ефектовна. Головна гадка, яку підчеркнув бесідник, була ся, що коли молодіж зрозуміє і перейме ся ідеалами, які просвічували житю і творчости Шевченка, а іменно ідеалом правди, краси, волі і братолюбія, тоді „встане Україна і помолять ся на волі невольничі діти.“ — М. Б.

— Евхаристийний конгрес. В сім місяці відбуде ся Евхаристийний конгрес в місті Ля Валете, на острові Мальті. До сего рокового сьвята пороблено вже всі приготования. Для кожної народности буде відправляти ся окреме богослуження. Надіють ся, що в конгресі візьме участь коло 30 єпископів і кардиналів. Наради і церемонії конгреса мають зачатися дня 23. с. м. В день перед тим прибуде до Ля Валете кардинал відпоручник Сьв. Отця Се сьвято закінчить торжественна процесія, підчас якої буде ілюміноване ціле місто.

— Чи добре зробили? Польські владки, не годячи ся на нову предлогу виборчої реформи, виїхали з краю. Противники виборчої реформи вивукали з сеї події для себе капітал і розголосили в прислужній собі печаті, що владки держать з ними, хоч годі припустити, щоби польські владки станули на сторонниче становище. Та найбільше лихо, що вороги католицької Церкви використовують нагоду і зневажають при сій нагоді католицьку Церкву. Треба було бути на недільнім вічу у Львові у „Спортовій палаті“, щоби відчуті біль, який ворущить ся в серці, чуючи окляки: гресz z biskupami! і ще гірші, і жарті товпи, негодуючої на Владик. Ми твердали і твердимо,

що крок польських князів Церкви не політичний, а підхоплений ворогами Церкви наносить шкоду католицьким інтересам в Галиччї; ослаблює відпорну силу католицизму на напір безвіря, тай дуже не на часі. Більше такту не зашкодить.

— Злива з грозами перетягнула вчора по полудни понад Львовом і прочистила задушний воздух та помогла магістратови змести порохи з улиць.

— Пропаля учителька. З Долинщини пишуть нам: В долиньскім повіті на присілку „Погорілець“, котрий належить до громади Снас пропаля учителька Рейхертівна, дочка шкільного окружного інспектора з Бережан ще перед двома місяцями і дотепер не повернула. — Вої річи лишила в порядку в школі. Вийшла з певностю вночі, бо ніхто з села не бачив, щоби виходила. Здогадують ся, що мусіла з певностю втопити ся, але всякі пошукуваня жандармів, селян, а навіть і родини в ріці Чечві і в околиці на ніщо не придали ся. Що мало би зневолити єї до такого розлучливого кроку, ніхто не знає.

— Вибила шпильною око. Російський артист-маляр, Володимиров, висідаючи оноді в трамвазового воза, хотів вимпнути одну жєнщину, яка стояла на помості воза. Коли він задержав ся, жєнщина втратила рівновагу і похилила ся так нещасливо, що пробила своєю шпильною від капелюха око артиста. Володимирова, залятого кровю, відвезено зараз до шпиталю, тут однак лікар заявив, що вже не можна ока вратувати.

— З німецького „Schulverein-a“. Звіт німецького товариства „Schulverein“ за 1912. р. стверджує, що мимо так тяжкого року під господарським оглядом, зросли о много доходи сего товариства. Сума доходів виносила в 1912. р. 1,400,000 К, а в 1911. р. 1,165,000 К. Зріст виносить отже 235,000 К; на приходи вложили ся: членські вкладки 424,000 К (в р. 1911. 385,000 К), зиск з підприємств 125,000 К (114,000 К), а найбільше зросли жертви. Іменно з 406,000 К в 1911. р. зросли они в 1912. р. до 551,600 К, се є о 145,000 К. Легати і записи принесли 86,000 К.

— Сєгорічні цісарські маневри відбудуть ся в північній Чехії. Візьмут в них участь корпуси: VIII. (Прага), IX. (Літомирял) і I. і II. скомбінований. Оба скомбіновані корпуси будуть складати ся з відділів I. корпусу (Краків) і XIV. корпусу (Ісєбрук). З тих чотирох корпусів будуть утворені дві армії. Над одною з них обійме провід інспектор армії, ген. ш. Франк, а над другою інспектор армії, генерал піхоти Авфенберг. Головним командантом маневрів буде в заступстві цісаря престонаслідник генерал кінноти, архієвняз Франц Фердинанд.

— Зєлізнична катастрофа. Вчора рано коло Огуліна зударив ся посишпний поїзд, який їхав з Пешту до Реки, з товаровим поїздом, що їхав з Реки до Загребу. Оба машиністи, оба тошники і кондуктор товароного поїзду згнули. Також зпоміж подорожних згнуло або тяжко покалічило ся кільканацять осіб. Близші подробиці невідомі.

— Получене Львова з Рекою. „Ungar. Post“ доносить, що дотеперішнє зєлізничне połącєнє між Львовом а Рекою буде значно поправлене, бо з днем 1. мая с. р. буде заведений між Лавочном а Міскольчом поспішний поїзд в одну і другу сторону.

— Випадок на морі. Префект Тульона повідомив французького міністра маринарки, що морські філії пірвали оноді в підводного човна „Turquois“, який плыв до Бізєрти, 7 осіб. Дві з них вратували ся.

Оповідки.

— Репертуар русного театру у Львові. В середу дня 9. цвітня в салі Яд Харузім бенефіс Василя Коссака; виставлена буде „Жидівка“ опера в 5 діях Галєвія.

В четвер дня 10. цвітня „Сонце руїна“ трагедія козацької України Р. Пачовського.

В п'ятницю дня 11. цвітня саяя Гімлія (жидівського театру) „Міра Ефрос“ Гордіна.

Початок вистав точно о год. 7:30 вечером білєти продає книгарня ім. Шевченка, а від год. 6. каса театру.

— З львівської архієпархії. Розписано конкурс в речинцем по день 5. цвітня с. р. на Козівку, козлівського деканата, до 30. цвітня на Бережницю а до 3. мая на: Коростів, скільського, Лукавицю нижню, любінецького, Плієнян, зборівського, Смерже, тухляньського, Гарбузів, олівського, Вібцани, поморьяньського, Кутиці, залозецького, Лецивку і Прислоп, пере-

гінського, Межиріччя, жидачівського, Оплоцко-латинського, Куропатницького, бережанського, Бужок, олеського і Хоросно, щирецького деканата. — Поморянським деканом іменований на місце о. Дм. Склєнковича, о. Григ. Дякон в Махнівцях. — Містодеканами для камінецького деканата іменовані оо.: К. Бардин в Ланах і Стеф. Петрушевич в Цолові. — Сотрудниками іменовані оо.: Ант. Кучма в Цуцило-вицях, І. Лудцишин з правом управи в Мізуні Пал. Тимчак в Правом управи в Тростяниці малім, Ів. Палій (експонов.) в Бубниці і Григ. Хамчук в Зборові. — Завідательства одержали оо.: Мих. Зінкевич в Оплоцку, Юст. Ільницький в Семигнові, Пав. Каміньський в Закомарю, Теод. Цар в Мечищові, Вас. Сірко в Утїшкові, П. Семчівшин в Куропатниках, Мих. Петрів в Ривах, Ів. Ковальський в Липівцях, Р. Березинський в Бужку і П. Гедз в Лукавиці нижній. — Кановічну інституцію одержали оо.: Мик. Гапій на Берездівці і Ів. Потопник на Княже.

Правительство признало на один рік до-тацию для приватних сотрудников в Мізуні, Попівцях, Познанці гнилій, Цішках, Ходорові, Зборові, Борусові і в Чехах. — Конкурсний іспит на парохії відбуде ся 13. і 14. мая. — Митрополича консисторія розписує конкурс на стипендію з фонда Мих. Білецького в сум 300 К для учеників гімназій.

— **Іменованя.** Президія краєвої дирекції скарбу іменувала комісарів скарбової сторожі І. Кляси; Е. Штрїгя, С. Греха, О. Бжозу, В. Шугарда, Ф. Цвїклїньского, О. Зюлковского, М. Гїбовского, А. Церановича, К. Кунцея і Ф. Склєнара, старшими комісарами скарбової сторожі ІІ. кл. в ІХ. кл. рангї, а комісарів скарбової сторожі ІІІ. класи: С. Вендзиловича М. Столярчика, В. Яросевича, К. Курца, М. Джуґана, С. Гутковського, В. Яніковського, А. Волявіна, Ф. Данка, С. Шуя і М. Палєвича комісарами скарбової сторожі І. кл. в Х. кл. рангї.

— **З зелїзниць.** Дня 9. цвїтня 1913. о 9. год. відбуде ся в товарних магазинах стації Ярослав прилюдна ліцїтация невїдобраних товарів, як: вино, коняк, кава, цукор, насїне проса, крупи, полотна, мило, наста до чобїт і т. п., о скїльки сих товарів до того часу не викуплять.

— **Наша правопись,** спогадав Іван Верхратський Львів 1913. Накладом автора, ціна 30 сотиків. Важну під теперїшню пору розвідку можна дістати в книгарні Н. Тов. ім. Шевченка і у автора.

Олександр Барвіньський.

Спомини з мого життя.

(Дальше).

19. Процес Ольги Грабар а сучасно о. Качали і Володимира з гр. Деля Скаля. Передовиці Володимира в „Дїл“ „По процесї“, его недуга, виїзд до Карльсбаду. Знакомство з визначними польськими діячами.

В 1882. р. громадили ся на рускім овидї грізні хмари, що заповідали зловіщі тучі і бурї. Москвофільска робота викликала пере-хід Гниличок (в Збаражчинї) на православє. Почали ся ревїзї, вязнення і настала загальна тривога поміж Русинами а наостанку дійшло до процесу о головному зраду Ольги Грабар, доньки відомого москвофільского аюстола на Угорщинї, Адольфа Добрянського і ще девяти товаришів, між тими Наумовича, Площанського і Маркова.

Сей процес приспорив Володимирови чимало роботи, що підорвала его слабе здоровє, і клопотів. Він вважав потребою для осьвідомлення рускої сусїльности і остороги єї перед пустою, крикливою і шкідливою демонстрацією подати повний і вірний звіт цілої розправи судової.

В тїй цілі пересїджував цілими днями в салї розправ, робив пильно записки, а пісь розправи, крім звичайної редакційної роботи, приладжував нераз ночами сей звіт до печати. Протягом двох місяців судової розправи являло ся „Дїло“ в подвійнім, іноді потрійнім обємі дрібним письмом, а хто перегляне сї числа, котрі виїшли головно зпід его пера, зрозумїє сю великанську роботу, довершену підчас бесонних ночей.

Крім того прилучила ся до сеї роботи безконечної ще й друга. В 2 ч. „Дїла“ (1882) помістив Володимир передовицю старенького народолюбця о. Стефана Качали п. з. „Справа православя в Гниличках“, в котрій на основі дослідів духовної комісії, висланої до Гниличок, котрої був членом, вк зав, що власник села гр. Деля Скаля також причинив ся до викликания православя в Гниличках. Граф виточив процес о. Качалї, яко авторови передовиці і Володимирови, яко редакторови за єї поміщенє.

В розправі перед судом присяжних обидва обжаловані смїло і рішучо в рускім язїці¹⁾ висказали свої погляди на руску справу і тим заявили перед свїтом, що не віддурались своєї рідної мови для приподобаня судїям присяжним, котрі таки не могли найти в них вини і суд увільнив їх від обжалованя.

Трицять і триднєвна розправа в процесї Ольги Грабар, на котрім Володимир пересїджував ся яко редактор, кількадевна відтак розправа в процесї з гр. Деля Скаля а притїм поночи ведена редакторска робота так вичерпали его сили і довели его здоровє до такого стану, що він сам рішив ся уже поїхати лічити ся в Карльсбадї, де наспів на Сваса. Лікар найшов стан его здоровя гіршим, як він сам думав і приказував пильно взяти ся до ліченя, покинути всяку роботу і поважне думанє. Але й на далекій чужинї не перестав Володимир думати про способи подвигнення Руси до красшої долї, приглядав ся там пильно народному житю Чехів і їх борбї з Нїмцями за свою самостійність, слїдив способи, якими Чехи добивались просьвіти і гаразду. Крім того навязав взаємннн з передовими народолюбцями чеськими в Празї, розвідуючись у них про народну роботу та впевнив ся, що передовїм широко між народом розповсюджена просьвіта і обдумана добра народна робота та організація може положити кріпкі підвалини до відродиня руского народу. Тому то писав він до мене 6. вересня 1882. р.: „Наше положенє тим сумне, що лучше з розумним згубити, як з дурним знайти. Галичина просто тяжко болїзне“. А щоби вивести руский наїрд з тої болїзни, подавав на се один лише лїк: „Признати себе Русином і взяти ся до праці а б о в о на взір Чехів“. А як треба би забрати ся до такої роботи, на те подавав зараз в слїдуючїм листї з дня 9. вересня 1882. таку раду: „Я думаю тепер над такою „специальною програмою праці, щоби з неї кожний Русин знав, що має зробити, чи то сам своєю силою, чи гуртом з иншими, щоби подвигнути нашу народність: зберегати і піддержувати в народї народні звичаї, народну одежу, научати і шприти просьвіту, наводити наїрд до доброго господарства, закладати читальні, господарскї спілки, заводити по сельских і городских церквах спів всенародний церковний, держати відчити і т. д.“

Подібні гадки, як валежало би нам користувати ся многочїнным прикладом Чехів, висловив Володимир з дописи з Праги 16. серпня в ч. 62. „Дїла“.

(Дальше буде).

1) Обжаловані москвофіли в процесї Ольги Грабар складали свої зізнаня по польски (А. Добрянський по нїмецки). — Ол. Б.

Телеграми

з дня 8. цвїтня.

Рим. Св. Отець знова занедужав, перестудив ся оноді підчас пєслухань.

Бїлгород. Сербске військо розбило армію Джавїда пашї коло Люсме в Альбанї.

Цетинїя. Король Микита заявив дописцеви „Tempus-a“, що уступить лише перед насїлою, та що Европа поступає з Черногорю несправедливо, і осьмішила ся сею фльотною демонстрацією.

Вїдень. Тутешні дневники доносять, що в слїдуючїм тижнї буде заключений мир. На лїнїї Чаталджї вже здержано военні кроки.

Вїдень. З Царгорода доносять, що Болгарї сировадили до Булярї обложну гармату і думають острілювати дарданельскї форти.

Учителька, лїт 27, скромна, лагідної вдачі, властителька недвижимої вартости 4—5 тисяч корон, виїде замуж за учителя. Зголошеня найдалше до 24. цвїтня. Адреса: А. Д. 459. Poste restante, Стаїславїв. 518(2)

Поїзї! Новї книжки. Поїзї!

Вже виїшли з друку дуже красні і займаючі повїсти та історичні оповданя — виданя Українського Педагогічного Товариства.

Новїсть!

- Ч. 166. „Зоря Півдня“ Ю. Верного (перекл. М. Капїй) дуже займаюча ілюстрована повїсть 158 стор. друку. Цїна книжки бр. 80 с. опр. 1-00 К
- „ 151. Малї козаки: (І. Петренко) ілюст. істор. оповід. бр. 30 сот. опр. —50 „
- „ 152. На вакаціях: повїсть бр. 30 с. оправна —50 „
- „ 153. Орлеанська дївчина: істор. оповід. бр. 40 сот. опр. —60 „
- „ 154. Записки недоброго хлопця опов. брош. 40 с. опр. —60 „
- „ 162. Нашї невидимї ворогї: (Л. Маркїв) бр. 40 с. опр. —60 „
- „ 163. Як незнайко став муравлем та що він тоді цікавого бачив: (А. Онїщук) бр. 20 с. опр. —35 „
- „ 167. Без старших: комедїйка в 2 дїях бр. —12 „
- „ 169. Рїздво Марусї: сценїчний образ в 1 відслонї бр. —06 „
- „ 170. Збиточники: (М. Бремев) жарт з житя дїтей в одній дїї бр. —06 „

Книжки висїлає лише за попередим надїсланем готїви канцелярїя Українського Педагогічного Товариства у Львовї, ул. Мохнацкого 12. 508(10)

Накладом Piusverein-у появили ся гарно виконанї ілюстрованї переписні листки з малюнками артиста-маляра Асмана, які представляють найбільше займаючі сцени з другої турецької облоги Відня.

Сї листки висїлає

Kanzlei des Piusvereines,

Wien, I. Bäckerstrasse 9.

по 1К 60 с за серїю (20 листків) разом з поштовою оплатою. Поодинокий листок коштує 10 сот. Замовленя належить висїлати на више згадану адресу.

Рух зелїзничих поїздів

обовязуючий з днем 1. мая 1912 р. після часу середно-європейского.

Замїтка. Поїзди поспїшні означені гурбим друком. Години нічні від 600 вечером до 6:00 рано означені підчеркнєням чисел минутних.

Вїзїз з Львова

з головного двірця:

- До Кракова: 12:35, 3:40, 8:22, 8:35, 2:45, 3:45*) 5:46†), 6:05, 7:00, 7:30, 11:10.
- *) до Ряшева.
- †) до Мпани.
- До Пїдволочиск: 6:10, 10:35, 2:27, 2:50†, 8:40, 11:13.
- †) до Красного.
- До Черновець: 2:50, 6:10, 9:15, 9:37, 2:25, 3:05*), 6:28†), 7:55†), 11:00.
- *) до Стаїславава, †) до Коломиї, *) до Ходорова кожного попередного дня перед недїлюю і сьвятю.
- До Стрия: 6:00, 7:30, 1:45, 6:50, 11:25.
- До Самбора: 6:58, 9:05, 3:50, 10:56.
- До Сокаля: 7:35, 2:21, 8:00, 11:35*)
- *) до Рави рускої (лише в недїлі).
- До Яворова: 8:40, 5:45.
- До Пїдгаєць: 5:55, 4:53.
- До Стоянова: 7:55, 6:00.

з двірця „Львів-Підзамче“:

- До Пїдволочиск: 6:25, 10:55, 2:42, 3:07†), 9:01, 11:30.
- †) до Красного.
- До Пїдгаєць: 6:09, 1:21*), 5:15, 10:40§).
- *) лише до Винник. §) до Винник лише в суботу і недїлю.
- До Стоянова: 8:12, 6:17.

з двірця „Львів-Личаків“:

- До Пїдгаєць: 6:28, 1:40*), 5:36, 10:59§).
- *) лише до Винник. §) до Винник лише в суботу і недїлю.

Поїзд поспїшний з Львова до Пїдволочиск відїздить о год 2 мїн. 16 по полудни з перону 2, Нр. сходів ІІ.
Поїзд особовий з Львова до Красного відїздить о год. 2 мїн. 50 по полудни із західного тору перону 4 Нр. сходів ІV.
Поїзд особовий з Львова до Стаїславава відходить о годнї 2. мїн. 35 по полудни з перону 3 Нр. сходів ІІІ.

Льокальнї поїзди.

з головного двірця: | на головний дворець:
До Брухович: що дня: 6:02, | З Брухович: що дня 6:55.

Дяка потребує від 1. мая парохія Качика в добрим голосом, молодого не жонатого, ієєитованого, щоби мїг провадити хор. Платня 40 корон місячно, мешканє і доходи. Близна відомість греко-кат. Ур. пар. Качика, Буковина. 511(10)

!!! Свїй до сього !!!

Перший Український Висїлковий Дїм Музичних Струмєнтів

ОРКАН

у Львовї, ул. Тиха ч. 1.

поручає по найдешевших цїнах: скрипки басы, цитри, флєти, іларїєти, труби, бубни і т. д. та закладає цілі сокільскї, сїчовї, читальнї і шкільнї струннї або дутї оркєстри на всякій склад.

Цїнник даром.

Олександр Барвіньський.

Спомини з мого життя.

Перша часть (Образки з громадянського і письменського розвитку Русинів в 60-их рр XIX ст. (з додатком переписки Ст. Новиковича, М. Лисенка і П. Кулїша, з 10 портретами і двома картинами) виїшли вже яко Нг. 87—91 Загальної Бібліотеки.

Можна набути в Накладнї Я. О. ренштайна в Коломиї, або в Книгарнї Н. Товариства ім. Шевченка у Львові.

Цїна брошурованого примірника 1 К 50 сот. „оправного примірника 1 К 80 сот

Буддаїзм

а старші системи індийської Фїлософї і християнство — по цїні 4 К 60 сот. оправлений в півполотно а по 4 К брошурований: в Церковній штудї в Стаїславовї; в Доставї в Стаїславовї і Перемишлї; в Народнїм Базарї в Стаїславовї і у о. Ф. Щєпковича в Стаїславовї ул. Липова ч. 14. — В тих сьмих мїсяцях можна також дістати „Шнїдливість спирїтизму“ по цїні 50 сот., з котрого весь дохід призначений на Церкви.